

Вінницький національний технічний університет
Факультет електроенергетики та електромеханіки
Кафедра філософії та гуманітарних наук

СИЛАБУС З ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ПСИХОЛОГІЯ ОСОБИСТОСТІ

підготовки бакалавра
(назва рівня вищої освіти)

галузь знань всі
(шифр і найменування галузі знань)

спеціальності всі
(код і найменування спеціальності)

освітні програми всі

Розробник:

к.пед.н., доцент каф. ФГН Прищак М.Д.

2019 рік

1. Опис навчальної дисципліни

2. Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань всі	Нормативна	
Модулів – 1	спеціальності - <u>всі</u>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 1		2	-
Індивідуальне науково-дослідне завдання - реферати, творчі роботи з окремих тем курсу та доповіді на щорічну науково-практичну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ		Семестр	
Загальна кількість годин - 60		4	-
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1,5 самостійної роботи студента – 1,8	Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)	Лекції	
		18 год.	-
		Практичні, семінарські	
		9 год.	-
		Лабораторні	
		-	-
		Курсовий проект (робота)	
		-	-
Самостійна робота			
33 год.	-		
Вид контролю: залік			

2. Передумови для вивчення дисципліни

Виконання завдань і досягнення мети дисципліни “Етика та психологія ділових відносин” передбачає використання набутих знань студентами під час вивчення в школі комплексу гуманітарних дисциплін та вивчення в університеті таких дисциплін як “Історія України”, “Історія української культури”, “Філософія”. Для спеціальностей 073 – Менеджмент, 051 – Економіка, 075 – Маркетинг, 076 – Підприємництво, торгівля та біржова діяльність передумовою для вивчення дисципліни “Етика та психологія ділових відносин” є також вивчення дисциплін “Психологія” та “Соціологія”.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

3.1. Мета вивчення дисципліни. Для демократичного і гармонійного суспільства не все одно, яким буде фахівець із вищою освітою: тільки висококваліфікованим ремісником чи, крім фахової підготовленості, він ще й

стане висококультурною, духовною особистістю – стане інтелігентом. Кожну людину потрібно розглядати не просто як носія певної суми знань, а як особистість, громадянина держави з властивими йому цінностями, моральністю, інтересами.

Тому велике значення має психологічна підготовка студентів. Високий рівень психологічної культури необхідні людині як у повсякденному житті, так і в професійній діяльності.

Знання психіки інших, набуті людиною із особистого та соціального досвіду, важливі і можуть сприяти успішному орієнтуванню в соціальному середовищі.

Успішність людини в сфері міжособистісних відносин, професійній діяльності, здатність протистояти маніпулятивним технологіям, її фізичне та психологічне здоров'я значною мірою залежать від рівня психологічних знань та психологічної культури.

Метою вивчення дисципліни “Психологія особистості” є формування у студентів елементів психологічної культури, а також системи знань відносно процесу спрямованого особистісного розвитку людини в умовах її навчання, виховання.

3.2. Завдання вивчення дисципліни. Завданням дисципліни є оволодіння студентами знаннями основ психології (предмету, методів, принципів, проблем особистості у психології, тощо), а також формування психологічних вмінь та навичок.

Розвиток на основі отриманих знань творчого мислення, набуття певних навичок дозволяють випускникам університету грамотно вирішувати психологічні проблеми у сучасному колективі, вдосконалювати себе, впливаючи на психологічні властивості особистості, забезпечуючи плідну творчу діяльність, а також всебічний розвиток та становлення особистості.

У процесі викладання дисципліни “Психологія особистості” перед нею постають наступні **завдання**:

- Оволодіння студентами знаннями основ психології (предмету, методів, принципів, проблем особистості у психології, тощо);
- сформулювати уявлення студента про специфіку психологічних знань, їх взаємозв'язок та місце в системі гуманітарних знань;
- сприяти усвідомленню студентом морально-естетичного досвіду різних поколінь людства та власного народу;
- сприяти формуванню психологічної культури особистості студента;
- надати практичного досвіду вирішення психологічних труднощів як особистісного плану, так і ситуацій, пов'язаних із соціальним оточенням;

3.3. Програмні результати вивчення дисципліни. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні **знати**:

- об'єкт, предмет та головні завдання психології;
- структуру кожного із розділів дисципліни;
- визначення та зміст основних категорій дисципліни;

- історію становлення й розвитку основних психологічних теорій, напрямків та концепцій;
- місце психології серед інших гуманітарних наук та їх роль у формуванні культури особистості;
- значення психологічних знань для життєвої та професійної реалізації.

При вивченні дисципліни студент повинен **вміти**:

- досліджувати і аналізувати різноманітні джерела;
- здійснювати аналіз основних напрямків психології;
- виявляти сильні та слабкі сторони основних психологічних теорій, концепцій, робити узагальнення;
- застосовувати набуті теоретичні та практичні знання і навички психології в різних життєвих ситуаціях.

Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач освіти в результаті вивчення дисципліни. Здатність визначати, аналізувати свої психологічні якості (властивості) та якості (властивості) інших людей і на основі цього здатність до саморозвитку та здатність взаємодіяти в соціальному середовищі, зокрема володіти такими компетентностями: бути суб'єктом соціальних взаємодій; аналізувати, управляти та вирішувати конфлікти; долати стреси; спілкування; створювати гарний соціально-психологічний клімат в колективі та сімейному житті; ефективно діяти в змінних та екстремальних ситуаціях (соціальні зміни, нововведення, стресові ситуації, конфлікти); працювати в команді, проявляти лідерські якості; протистояти маніпуляціям та ін.

На позааудиторну роботу виноситься:

- опрацювання наукової та художньо-публіцистичної літератури світових та вітчизняних психологів, які відображають коло питань, що вивчає дисципліна;
- написання творчих робіт, спрямованих на формування психологічної культури студентів;
- написання індивідуальних робіт, що спонукають студентів до самостереження та самоаналізу, формуючи психологічну культуру.

4. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль

Тема 1. Предмет, структура та методи психології особистості.

Історія психологічних вчень та предмет психології. Завдання та предмет курсу “Психологія особистості”. Значення психологічних знань в діяльності людини. Психологічні засади діяльності людини в бізнесі та управлінні. Етапи розвитку психологічних знань. Зв'язок психології з іншими науками. Психологія та менеджмент. Структура психологічної науки. Основні методи науково-психологічних досліджень, їх використання, позитивні сторони та недоліки.

Тема 2. Психологія особистості. Сучасні психологічні теорії особистості. Самооцінка.

Визначення понять “людина”, “індивід”, “індивідуальність”, “особистість”.

Сучасні психологічні теорії особистості. Психоаналіз (фрейдизм, неофрейдизм). Біхевіоризм. Гуманістична психологія особистості. Трансперсональні теорії особистості. Гештальтпсихологія. Когнітивна психологія. Структурний та трансактний аналіз Е. Берна.

Самооцінка особистості. Психологічні та педагогічні аспекти формування та зміни самооцінки особистості. Самооцінка керівника.

Тема 3. Пізнавальні процеси психіки.

Структура основних форм прояву психіки особистості та їх взаємодії. Пізнавальні процеси психіки особистості. Відчуття, сприймання як початкові рівні пізнання. Мислення. Індивідуальні особливості мислення. Пам'ять. Види пам'яті. Увага. Властивості уваги. Уява. Значення уяви у формуванні творчої особистості. Мова та її значення у спілкуванні. Роль пізнавальних процесів психіки особистості в професійній діяльності.

Тема 4. Емоційні та вольові процеси психіки.

Регулятивна функція психіки. Емоції та почуття. Природа і функції емоційних явищ. Феноменологія емоційних явищ. Властивості емоційних явищ.

Воля. Природа та функції волі. Розвиток вольової сфери особистості.

Роль емоційних та вольових процесів психіки в професійній діяльності особистості.

Тема 5. Психологічні стани та властивості психіки.

Психічні стани особистості та їх види. Стрес. Засоби подолання стресу. Проблема стресу в бізнесі та менеджменті. Психічні властивості особистості та їх види. Темперамент. Характеристика типів темпераменту. Вплив темпераменту на професійну діяльність людини. Характер особистості. Акцентуації характеру. Задатки і здібності особистості.

Тема 6. Соціальні засади розвитку особистості. Соціальна психологія.

Соціальні засади розвитку особистості. Соціальна психологія. Поняття соціальної групи. Класифікація груп. Рівні розвитку груп. Колектив. Класифікація груп. Формування та розвиток соціальних груп (колективів) в організації.

Тема 7. Соціально-психологічні аспекти взаємовідносин в соціальних групах.

Проблема лідерства та керівництва. Типи лідерства. Стили керівництва.

Соціально-психологічний клімат соціальної групи.

Формування ефективної команди.

Тема 8. Психологія спілкування.

Поняття спілкування. Види та рівні спілкування. Спілкування і взаєморозуміння. Вербальна та невербальна комунікації. Роль спілкування в професійній діяльності особистості.

Тема 9. Конфлікти.

Поняття конфлікту. Види конфлікту. Стадії (етапи) конфлікту. Методики аналізу та вирішення міжособистісних конфліктів. Конфлікти в соціальних групах. Виробничі конфлікти. Управлінські конфлікти.

5. Теми семінарських занять

Не передбачено

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)
2	Методика визначення "інтроверсії- екстраверсії".	1
3	Методика визначення темпераменту особистості.	1
4.	Методика визначення самооцінки особистості.	1
6	Методика визначення морально – психологічного клімату колективу.	1
8	Стреси та засоби їх подолання.	1
9	Конфлікти. Вирішення конфліктів.	1
10	Психологія спілкування	1
11	Прийняття групового рішення.	1
13	Використання знань з психології в житті та професійній діяльності особистості.	1
	Усього годин	9

7. Теми лабораторних занять

Не передбачено

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна форма)
1	Предмет, структура та методи психології	3
2	Психологія особистості. Сучасні психологічні теорії особистості. Самооцінка.	5
3	Пізнавальні процеси психіки.	4
4	Емоційні та вольові процеси психіки.	3
5	Психологічні стани та властивості психіки.	4
6	Соціальна психологія. Вчення про соціальні групи.	3
7	Соціально-психологічні аспекти взаємовідносин в соціальних групах.	4
8	Психологія спілкування.	4
9	Конфлікти.	3
	Усього годин	33

9. Індивідуальні завдання

За рішенням кафедри студенти готують реферати з окремих тем курсу та доповіді на щорічну науково-теоретичну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ.

10. Методи навчання

Лекція, проблемна лекція, демонстрація, зокрема, з використанням мультимедійних засобів навчання, практичні роботи, підготовка рефератів,

доповідей науково-дослідного характеру, зокрема, на щорічну науково-технічну конференцію викладачів, співробітників та студентів ВНТУ.

11. Засоби діагностування результатів навчання

Протягом вивчення дисципліни передбачається поточний та підсумковий форми контролів знань студентів.

Поточний контроль проводиться шляхом фронтального, індивідуального чи комбінованого опитування студентів в результаті написання колоквіумів та захисту виконаних лабораторних робіт. Колоквіуми можуть проводитись за допомогою таких методів:

- письмової контрольної роботи;
- складання тестів у електронній системі університету;
- складання тестів у електронній системі університету та додаткової письмової контрольної роботи (додатково оголошується розподіл балів за складання тестів та виконання письмової роботи із загальної кількості балів, відведених на колоквіум).

Метод написання та максимально дозволений час колоквіуму оголошується студентам на першому тижні навчального семестру.

Підсумковий контроль знань студентів проводиться шляхом складання недиференційованого заліку за темами, що охоплюють весь курс дисципліни. Недиференційований залік може проводитись за допомогою таких методів:

- письмової роботи;
- складання тестів у електронній системі університету;
- складання тестів у електронній системі університету та додаткової письмової роботи (додатково оголошується розподіл балів за складання тестів та виконання письмової роботи із загальної кількості балів, відведених на підсумковий контроль).

Метод та максимально дозволений час складання підсумкового контролю оголошується студентам на першому тижні навчального семестру.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Вивчення дисципліни за кредитно-модульною системою (КМС) студентами денної форми навчання проводиться у відповідності з положенням про кредитно-модульну систему організацію навчального процесу у ВНТУ. Нижче наведено трудомісткість дисципліни.

<i>МРС</i>	
Практичні заняття	35
Домашні творчі заняття	15
Контрольні роботи	10
Колоквіум	40
Сума за модуль	100

13. Критерії оцінювання знань, умінь та навичок студентів

Загальна оцінка студента за результатами КМС залежить від суми набраних

протягом теоретичного семестру балів (до 100 балів), і визначається за таблицею. Якщо студент за результатами виконання завдання протягом семестру отримав бальну оцінку на рівні F, то він має право пройти повторний курс вивчення дисципліни відповідно до «Тимчасового положення про порядок ліквідації академічної заборгованості, академічної різниці та надання платної послуги з проведення занять з вивчення окремої навчальної дисципліни понад обсяги, встановлені навчальним планом».

Рівень компетентності	За нац. шкалою	За шкалою ЕКТС	Критерії оцінювання
IV Високий (творчий) «5»	відмінно	A	Виставляється студенту, знання якого є глибокими, міцними, узагальненими; він уміє знаходити джерело інформації та аналізувати її, формулювати та розв'язувати проблеми; його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно оцінювати різноманітні життєві ситуації, явища, факти, виявляти та відстоювати особисту позицію; відповідає державною мовою; навчальна діяльність характеризується достатнім рівнем соціальної спрямованості (займається науковою та просвітницькою роботою); неухильно дотримується правил внутрішнього розпорядку, характеризується високим рівнем мовленнєвої культури, людяністю, повагою до людей, культурою спілкування.
III Достатній (конструктивний) «4»	добре «4+»	B	Заслуговує студент, відповіді якого правильні, логічно обґрунтовані. Він вміє аналізувати, робити висновки, але при цьому використовує загальновідомі докази, припускається незначних помилок та неточностей (своєчасно виконав всі види робіт, активно працював на заняттях, знає основні та культурологічні поняття та категорії при цьому не завжди може дати чіткі їх визначення); володіє державною мовою, здатний самостійно здійснювати основні види навчальної діяльності, (займається науковою та культурно-просвітницькою діяльністю у межах ВНТУ); дотримується правил внутрішнього розпорядку.
	добре «4»	C	Виставляється студенту, знання якого характеризуються достатньою повнотою, який володіє основними культурологічними та науковими категоріями, але не вміє чітко дати їх визначення; вміє робити узагальнення, але припускається незначних неточностей, вільно застосовує вивчений матеріал у життєдіяльності університету (виконав всі форми робіт, відповідає державною мовою); дотримується правил внутрішнього розпорядку ВНТУ.
II	задовільно «3+»	D	Виставляється студенту, який в основному оволодів навчальним матеріалом але не вміє

Середній (репродуктивний) «3»			робити висновки, не користується додатковою літературою, не достатньо оволодів термінологічним словником, не виявляє ерудиції, не повною мірою розуміє зміст основних понять і категорій (не завжди активно працював на заняттях); дотримується правил внутрішнього розпорядку ВНТУ; має певний позитивний досвід емоційно-ціннісного ставлення до навколишньої дійсності.
	задовільно «3»	Е	Заслуговує студент, який в цілому оволодів навчальним матеріалом курсу, знає основні визначення та поняття, їх зміст, вміє дати їм пояснення, але у відповідях припускається суттєвих помилок, не має цілісного уявлення про предмет (не досить активно працював на заняттях).
І Низький «2»	«незадовільно з можливістю повторного складання» 2	FX	Виставляється студенту, відповідь якого при відтворенні навчального матеріалу є елементарною, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення. Він не в змозі робити узагальнення, на низькому рівні склав колоквиум, не засвоїв 40% навчального матеріалу (був присутній на заняттях, але не виконував основні види робіт).
	«незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» 2	F	Виставляється студенту, який фрагментарно відтворює значну частину навчального матеріалу, має нечіткі уявлення про об'єкт вивчення, виявляє здатність елементарно викласти думку (не виконав жодного завдання, але пасивно відвідував заняття).

14. Рекомендована література та інформаційні ресурси

Базова

1. Дейл Карнегі Як завойовувати друзів та впливати на людей. – Харків: Промінь, 2001. – 560 с.
2. Максименко С. Д. Загальна психологія: навч. посібник. – К. : Центр навч. літератури, 2004. – 704 с.
3. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки: навчальний посібник Л. А. Мацко, М. Д. Прищак. – Вінниця: ВНТУ, 2009. – 158 с.
4. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки: навчальний посібник для студентів заочної форми навчання Л. А. Мацко, М. Д. Прищак, В.Ю. Годлевська. – Вінниця: ВНТУ, 2010. – 163 с.
5. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки. Психологія : лабораторний практикум Л. А. Мацко, М. Д. Прищак, Т.В. Первушина. – Вінниця : ВНТУ, 2011. – 139 с.
6. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни “Основи психології та педагогіки” // Уклад. Л. А. Мацко, М. Д. Прищак, Т. В. Первушина. – Вінниця: ВНТУ, 2006. – 56 с.

7. Методичні вказівки до виконання контрольних робіт з дисципліни “Психологія” для студентів усіх спеціальностей заочної форми навчання / Уклад. М. Д. Прищак, Л. А. Мацко, В. А. Сіверський. – Вінниця : ВНТУ, 2016.
8. Методичні вказівки до виконання лабораторних та практичних робіт з дисциплін “Психологія” та “Основи психології та педагогіки” для студентів усіх спеціальностей та всіх форм навчання. //Уклад. Л. А. Мацко, М. Д. Прищак, Т. В. Первушина. – Вінниця: ВНТУ, 2016. – 67 с.
9. Методичні вказівки до вивчення дисципліни “Психологія” для студентів заочної форми навчання / уклад. М. Д. Прищак, Л. А. Мацко, В. А. Сіверський. – Вінниця : ВНТУ, 2017. – 47 с.
10. Москаленко В. В. Соціальна психологія: підручник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 624 с.
11. М’ясоїд П.А. Загальна психологія: навч. посібник. – 2-е вид., допов. – К.: Вища шк., 2001. – 487 с.
12. Основи психології : підручник / За заг. ред. Киричука О. В., Роменця В. А. – К. : Либідь, 2002. – 632 с.
13. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: підручник: у 2-х кн. Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування / Орбан-Лембрик Л. Е. – К. : Либідь, 2004. – 574 с.
14. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: у 2-х кн. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія / Орбан-Лембрик Л. Е. – К. : Либідь, 2006. – 560 с.
15. Пиз А. Язык телодвижений: Как читать мысли других по их жестам. – СПб.: Изд. дом Рутенберг, 2000 – 272 с.
16. Прищак М. Д. Психологія. Ч. I: навчальний посібник / М. Д. Прищак, Л. А. Мацко. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 141с.
17. Прищак М. Д. Психологія. Ч. II: навчальний посібник / М. Д. Прищак, Л. А. Мацко. – Вінниця: ВНТУ, 2012. – 103 с.
18. Прищак М. Д. Ділове спілкування : навч. посібник / Прищак М. Д., Залюбівська О. Б., Слободянюк О. М. – Вінниця : ВНТУ, 2015. – 128 с.
19. Прищак М. Д. Психологія управління в організації: навч. посібник / М. Д. Прищак, О. Й. Лесько. – [2-е вид., доп., перер.] – Вінниця : ВНТУ, 2016.
20. Психологія: підручник / За ред. Ю.Л. Трофімова. – К.: Либідь, 2001. – 560 с.
21. Русинка І. І. Психологія: навч. посібник. – К.: Знання, 2007. – 367 с.
22. Степанов О.М., Фіцула М.М. Основи психології та педагогіки: навч. посібник. – К.: Академвидав, 2006. – 520 с.
23. Селье Г. Стресс без дистресса. – М.: Прогресс, 1982. – 127 с.
24. Титаренко Т.М. сучасна психологія особистості: навч. посібник. – 2-е вид. – К.: Каравела, 2013.

Допоміжна

1. Волошина В. В. Загальна психологія : практикум : навч. посібник / Волошина В. В., Долинська Л. В., Ставицька С. О., Темрук О. В. – К. : Каравела, 2005. – 280 с.
2. Дубравська Д. М. Основи психології: навч. посібник / Дубравська Д. М. – Львів : Світ, 2001. – 296 с.

3. Дуткевич Т. В. Конфліктологія з основами психології управління: навч. посібник. – К.: Центр навч. літератури, 2005. – 456 с.
4. Загальна психологія : підручник / Скрипченко О. В., Долинська Л. В., Огороднійчук З. В. та ін. – К. : Либідь, 2005. – 464 с.
5. Кириленко Т. С. Психологія: емоційна сфера особистості: навч. посібник. – К.: Либідь, 2007. – 256 с.
6. Леонгард К. Акцентуированные личности. – Ростов н/Д: изд-во «Феникс», 2000. – 544 с.
7. Конфліктологія: підручник / Л. М. Герасіна, М. І. Панов, Н. П. Осіпова та ін. – Харків: Право, 2002. – 256 с.
8. Крысько В. Г. Социальная психология: словарь-справочник. – Минск: Харвест, 2004. – 688 с.
9. Панок В., Титаренко Т., Чепелева Н. Основи практичної психології: підручник. – К. : Либідь, 2003. – 536 с.
10. Пашукова Т. І. Практикум із загальної психології. – К. : Т-во “Знання”, КОО, 2000. – 204 с.

Інформаційні ресурси

1. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки: електронний навчальний посібник / Л. А. Мацко, М. Д. Прищак. – Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 39031 від 07.07.2011 року. — <http://posibnyky.vntu.edu.ua/>
2. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки: електронний навчальний посібник для студентів заочної форми навчання / Л. А. Мацко, М. Д. Прищак В.Ю. Годлевська – Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 38493 від 26.05.2011 року. — <http://posibnyky.vntu.edu.ua/>
3. Мацко Л. А. Основи психології та педагогіки. Психологія : електронний лабораторний практикум / Л. А. Мацко, М. Д. Прищак, Т. В. Первушина. – Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 41884 від 20.01.2012 року. — <http://posibnyky.vntu.edu.ua/>
4. Прищак М. Д. Психологія. Ч. І. : навчальний посібник / Прищак М. Д., Мацко Л. А. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/> (2013) Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 50376 від 22.07.2013 року.
5. Прищак М. Д. Психологія. Ч. ІІ. : навчальний посібник / Прищак М. Д., Мацко Л. А. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/> (2013). Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір № 50377 від 22.07.2013 року.
6. Психологія. Ч. І. : навчальний посібник для студентів заочної форми навчання / Прищак М. Д., Мацко Л. А. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/> (2013)
7. Прищак М. Д. Психологія. Ч. ІІ. : навчальний посібник для студентів заочної форми навчання / Прищак М. Д., Мацко Л. А. [Електронний ресурс] : Режим доступу: <http://posibnyky.vntu.edu.ua/> (2013).